

M. T. B. COLLEGE, SURAT

Manuscripts Library

No. Ref.
Set.

925

Title: Dharm Shikha
Vachnavi

925

Dharma & shastra Incomplete
Vachanam.

:	ધર્મશાસ્ત્ર વચનાનિ.	:	Title
:	:	:	Author
:	:	:	Editor
:	:	:	Year, Vols.
5k	:	:	Publisher
925	:	ધર્મશાસ્ત્ર	Remarks

ॐ गणेशाय नमः अथ धर्मशास्त्रवचनानि लिख्यन्ते परान्नं परवस्त्रं च परशयापरस्त्रियः परवेश्मनि वासश्च दूरतः परिवर्जयेत् १ किंचिद्दमपंपात्रं किंचित्पात्रंतपोमया
सात्रंतपोमया पात्राणामुत्तमं पात्रं शूद्रान्नं यस्य नोदरे २ यदा निंदति पापिष्ठस्तस्यापंष्टुष्यत ३ चतुराशीतिकल्याणशौरेवेतु पचेध्रुवं ४ नदीयज्ञोपवीतं च समि
त्याणिस्तुष्यतिलाः कुशाः गोरान्निवेदघोषाणां ब्राह्मणानामिदं धनं ४ आत्माः क्विचिद्धनं जायाशुभं यस्य चतुष्टयं तस्याग्निहोत्रं स्वर्गायद्वतरं नरकाय च ५
कुशोसिकुशपुत्रोसिब्रह्मणानिर्मितः पुरा त्वयि स्नातितु सुस्नातो यस्येदं ग्रंथिबधनं ६ रंध्रादिनाभिपर्यंतं ब्रह्मसूत्रं पवित्रकं न्यूनरोगप्रवृत्तिः स्यादधिके
धर्मनाशनं ७ शूद्रान्नं शूद्रसंपर्को मासमेकं निरंतरं ८ इह जन्म निरुद्धं मृतः शूद्रो भिजायते ९ यस्मिन् देशे हितं तु ज्ञानास्ति स ज्ञानपादपः सफलः शी
तललायो न तत्र दिवसं वसेत् १० अन्ननिषेधः ब्रह्मोदने तथा चौले सीमंते पथमार्तवे मासिके च तथा कृच्छ्रे नैव भोजनमाचरेत् ११ गणान्नं गणि
कान्नं च सतकान्तं तथैव च यत्नं चैव शूद्रान्नं न्नाश्रीयाद्भिजसत्तमाः १२ न न भ्रात्रेण न व भ्रात्रेण सपिंडे प्रेतभोजने प्रायश्चित्ते न भुंजीत भुक्ता चांदायणं च
रेत् १३ अन्नो ग्राह्यो गजो ग्राह्यो ग्राह्यो चोभयतो मुखी अन्नं प्रतिगृह्णीयात्प्राणैः कंठगतैरपि १४ आत्तस्यान्नं गुरोरन्नं दायान्नं मातुलस्य च १५ भ्रातृरन्नं भ्रा
त्रियान्नं परान्नं नैव भावयेत् १६ यजमानकृतं पापमन्नमाश्रित्य तिष्ठति अन्नं प्रतिगृह्णीयात्प्राणैः कंठगतैरपि १७ परान्ने दशगायत्र्याश्चाधे दशगुणं भवेत् १८
भाधाने सहस्रं तु अयुतं प्रेतभोजने १९ रात्रौ भोजनकाले तु यदि दीपो विनश्यति पात्रं च त्वत्तु पाणिभ्यां मनसा सात्करं स्मरेत् १९ दद्याद्विप्रे दीपं च शेषमन्नं च
भोजयेत् अन्यदन्नं न भोक्तव्यं यदि भुंजीत किंचिच्छी २ भोजने ग्राह्यपणीनि रंभाकुटकमाभ्रं च जंबू पनसं चंपकः ३ पद्मोद्वरपोलाशब्रह्मपत्रं पवित्रकं ४
निषेधः वराकी च त्वपणेषु कुंभीतिदु कपर्णयोः ५ कौविदारकवृंदानां भुक्ता चांदायणं चरेत् ६ करे कर्पटके चैव शिलायां ताश्रमजने भिन्नकांस्थे च वस्त्रे च
न भुंजीयात्तथापि ७ शाकादिपुरतस्त्वायं दक्षिणे घृतपायसं अन्नं मध्याह्ने प्रतिघ्राप्य भक्ष्यं भोज्यं तु वामतः पात्रं च त्वत्तु वामेन यावत्स्याद्भोजनं हितं ८
मंडलं लक्षणं आदित्यावसवोरुद्रा ब्रह्मा चैव पितामहः मंडलं तु पृथिवी वंति तस्मात्कुर्वीत मंडलं ९ पितामहः यातुधाना पिशाचाश्च ह्यसुरा राक्षसास्तथा

प्रतिबलमन्त्रस्य मंडलेन विवर्जितं २ रत्नातु चित्रयुक्ताय हस्तं प्रक्षालयेत् ॥ अक्षालितकरो मुंते रौरवं नरकं व्रजेत् १ भोजनादौ बलि श्रुतं संसृद्ध
 लभोजनं अनुकूल्यतु यो मुंते प्राणायामाष्टकं चरेत् २ उदुत्तमं जपेन्मंत्रं दशवारं न कल्पं ३ रजः स्त्रीणां ध्वनिः श्रुत्वा पश्चादुंते च किल्बिषं १ सुपान्निमिषं
 तं यस्मात्प्रमादात्प्राण आकुतिः ॥ १ ॥ सुपं सुरासमं ज्ञेयं अन्नं गोमांसमक्षयं १ पंचप्राणाकुतिं कृत्वा ब्रह्मग्रंथि संसृजतः प्रसाध्य वामहस्तं च पश्चाद्भोजनमा
 चरेत् १ सपवित्रकरो मुंते यस्तु विप्रो विधानतः ॥ प्रासे प्रासे फलं तस्य पंचगव्यं समं भवेत् १ शब्देनापोशनं पीत्वा शब्देन घृतपायसं १ शब्देनापः पयः पीत्वा
 सुरापानं समं भवेत् १ एकं संवत्सरं यस्तु अन्नं मौनेन भुंजति ॥ युगकोटिं सहस्रं तु स्वर्गलोके महीयते १ कुंकारेण भवेद्भूधो शिरः कं पेन वायसः ॥ पात्रायागी भ
 वेदं धः आसौ नेन रकं व्रजेत् १ भुक्त्वा दद्यादन्नं शेषं भूमौ तत्तत्तिहेतवे १ दुर्गतीनां मया दत्तं दद्यात्स्य मुपतिष्ठतु १ भुक्तशेषं शतकणं त्यजेदुच्छिष्टं सन्निधौ ॥ न
 त्यजेद्यदि भूटात्मारौ रवं नरकं व्रजेत् २ शर्यातिं च सुकन्यां च व्यवर्त्तयन् शक्रमश्विनौ ॥ भोजनांते क्षिपेद्द्वारितस्य च सुनं नश्यति १ यदा भोजनकाले तु चाम
 भागे तिष्ठतं जलं ॥ तज्जलं रुधिरं ज्ञेयं तदन्नं रुधिरं भवेत् १ आपोशनं करे कृत्वा पात्रे कृत्वा तिलोदकं ॥ श्वानमूत्रं समं तोयं पुनः पूरयते यदि १ प्रभाते मेथु
 ने चैव प्रस्नावेदं तं धारणे ॥ स्नाने भोजनकाले च पट्टमौनं विधीयते १ गोकर्माकुतिं हस्तेन माषमात्रं जलं पिबेत् ॥ तनूनमधिकं पीत्वा सुरापानं समं भ
 वेत् १ यज्ञोपवीतमेकं कं प्रतिमंत्रेण धारयेत् ॥ आचम्य प्रति संकल्य धारयेत् ॥ १ ॥ ग्रथिर्यस्य पवित्रं तेनाचमनं चरेत् ॥ अन्नं यस्तु भूटात्मा
 यथोच्छिष्टं यैव सः १ विभूतिं निंदते लोके ब्राह्मणां श्रुतं ध्यानराः ॥ पतंति नरं धोरे यावद्ब्रह्मा चतुर्मुखः १ दशधेनुसमासंध्या सा संध्या फलदायिनी ॥ अ
 काले वंदिता संध्या वंध्या संध्या वधूरिव १ उदस्तमया हूयं यावत्स्यादुदिकात्रयं ॥ तावत्स्यामुपासीत प्रायश्चित्तं ततः परं २ धार्यं भस्म त्रिकालं हि
 र्णिजाजलं संयुतं ॥ ब्रह्मचारी यतीनां च रात्रौ हि जलवर्जितं १ वामहस्ते धृतं तोयं गायत्र्या चाभिर्मन्त्रितं ॥ तद्विष्णोर्द्विप्रमंत्रेण मर्दयेत् ॥ द्वापि चरुं १
 ललाटे लिङ्गमाकारं अश्वत्थरुलं कंदूदि ॥ द्वाह्नास्तु वेणुपत्राणि शेषादी पाकृतिर्भवेत् २ अष्टाधिकाराः ॥ व्यवहारपुराणं च प्रायश्चित्तं निर्णयः ॥

ब्रह्मासनं तथा चार्यं ज्योतिषं ग्रामलेखनं १ तं दुलो बनि संयोगातिष्ठं लवणयोगतः ॥ शाकानां च त्रिसंयोगात्स्नत्वं च प्रकीर्तितं १ कन्यायाभरणं मौल्यं महारात्रये से
 वकं ॥ परस्परविवाहं च कन्या विक्रयं च धा १ आर्ते भुदीयते दानं शून्यलिङ्गं प्रपूजयेत् ॥ अनाथप्रेतसंस्कारः कोट्यज्ञफलं लभेत् १ होमेतर्पणकाले च विवाहे य
 ज्ञं कर्मणि ॥ इव हीनाश्च ये कुर्युः पुत्रदाराधनक्षयं १ नापितस्य गृहे होमं भार्या कुर्यात् ॥ उदने दीपं निर्वोपणं पुंसां वंशच्छेदो न संशयः १ कर्णे पुष्पं करोत्संज्ञं मस्तके
 वणिक्कृतिं ॥ उपवीतं कटिबन्धो पुनः संस्कारमर्हति १ लवणं क्षीरं संयुक्तं तर्जन्या दंतधावनं ॥ उच्छोदके नाचमनं कृत्वा चांदायणं चरेत् १ एकधोत्रं विना पात्रं
 एकयज्ञोपवीतकं ॥ प्रत्यक्षं च नदीशोचं शूद्र एव न संशयः १ पानीयं पावकं क्षीरं घृतं च लवणं दधि ॥ हस्ते हस्ते च गृहीत्वा तदा चांदायणं चरेत् १ हस्ते चोदकपत्रे
 ण कुर्यात् ॥ मूत्रपुरीषयोः ॥ तज्जलं रुधिरं ज्ञेयं तदन्नं रुधिरं भवेत् १ मूत्रे तु दक्षिणे कर्णे पुरीषे वामकर्णयोः ॥ धारयेद्ब्रह्मसूत्रं तु मैथुने कृपणीतवत् १ तांबूलं
 पर्णमूले सवेद्याधिः ॥ पर्णाग्रे पापसंभवः ॥ चूर्णं पर्णं हरेदायुः शिरानुधिं विनाशयेत् १ मूलमग्रं परित्यज्य शिरां चैव परित्यजेत् ॥ सचूर्णं खादयेत्पर्णमायुः श्री
 कीर्तिमान् भवेत् १ सूर्यास्तमयमारभ्य पावकं योदयो भवेत् ॥ यस्य तिष्ठेद्गृहे दीपस्तस्य नास्ति रीदता १ न चूल्यानां यसे पात्रेन भूमौ न च रवर्षरे ॥ वैश्वदेवं प्र
 कुर्वत कुंडे वा स्तुडिलेपि वा १ तर्पणफलं ॥ तर्पणं लभ्यते मातृद्वितीयं प्रहरेयुः ॥ तृतीये जलमिलादुच्छिष्टं रुधिरं स्मृतं १ भूमौ यस्तर्पणं कुर्यात्सोहेकां स्ये च
 मृन्मये ॥ तर्जन्यं गुच्छयोगेन सपुत्रः पितृघातकः १ पाणिने कर्णं प्राक्तं दर्भैः शतगुणं भवेत् ॥ अस्य रवदुपात्रेण पितृणां तर्पणं भवेत् १ तीर्थं प्राप्ते गमाश्वा
 भे प्रत्यक्षं च महालयः ॥ परे हनि द्विजः कुर्यात्तर्पणं तिलतर्पणं ४ निर्णयसिंधौ ॥ पूर्वमांसमिदं न दूषणकरं कर्णादगोबाहनं याभ्यां मातुलकं न्यकासगि
 नीभ्राता च पांचालिके ॥ कन्या विक्रयं गुर्जरं घृतवधू सोराष्ट्रयो ररुले ॥ अन्यामानवमंडले क्षितितले देशास्तु धर्मगताः १ दैवतं द्विविधं प्रोक्तं चरमे वाच
 रंतथा ॥ चरं संन्यासिनोरूपं अचरं स्थावररूपं १ अविद्यो वास्तु विद्यो वा मूर्खः पंडित एव वा ॥ वेद्यमात्रेण संन्यासी पूज्यः सर्वेश्वरो यथा २ यतिर्दश
 नमात्रेण पापराशिर्विलीयते ॥ अन्ने भुक्ते जले पीते किंपुनः फलवाचकं ३ रंध्रादिना भिषग्मेतं ब्रह्मसूत्रं पवित्रकं ॥ नून्यने रोगप्रवृत्तिरस्यादधिके धर्मनाराणः १

ध. व.

रजसला

यदापतिष्ठितं लिंगं मंत्रविद्विर्वा विधिः तदा प्रसूतिशुद्धस्तपोविद्वान्पिनसंस्पर्शेत् १ पतिष्ठायां तु शरीरादीनां नाधिकारः स्त्रीणामनुपतितानां शरीराणां च जनेश्वरः
स्थापनेनाधिकारोऽस्ति विष्णोर्वा शंकरस्य वा १ यः शूद्रसंस्कृतं लिंगं विष्णुं वापिनमेन्नरः ॥ इहैवायं तदुःस्वानि पश्यत्यामुष्मिके किमु ३ शरीराणां पत्नीतावास्त्रियो वाप
तितोपि वा केशवं वा शिवं वापि स्पृष्ट्वा नरकमश्नुते ४ इति निर्णयसिधौ तृतीयपरिच्छेदः सोमः शौचं ददोतासां गार्ध्वश्च शुभांगिरः वापोकः सर्वमेध्यत्वं मेध्या
वेयोषितो ह्यतः ॥ व्यभिचारादुत्तरीयं १ गर्भेत्यागो विधीयते तियाज्ञवल्क्यः ॥ षोडशर्तुनिशास्त्रीणां तस्मिन्कृत्वा सुसंविशेत् ब्रह्मचार्ये वपर्वण्याद्यां च तस्त्र
श्च वर्जयेत् १ यथा कामी भवेद्वापि स्त्रीणां वरमनुस्मरेत् ३ उदक्याशुचिभिः स्नायात्संस्पर्शस्तेरुपस्पर्शेत् १ मां च भो मंतयाग्नेयं वायवं दिव्यमेव च ॥ वारुणं मा
नसं स्नानं सप्तस्नानान्यनुकृत्वा १ आपो हिष्ठादिभिर्मंत्रं मृदालं मेन पाथिवं ॥ आग्नेयं सस्नानास्नानं वायव्यं गोमूत्रं स्मृतं २ यत्तस्यातपवर्षेण स्नानं
तदिव्यमुच्यते ॥ वारुणं चावगाहं च मासेन विष्णुर्विततं ३ ॥ असामर्थ्यं शरीरस्य कालशक्त्याद्यपेक्षया मंत्रस्नानादिकं प्रोक्तं मुनिभिः शौनकादिभिः ४ स्नानं गाय
त्रकं नाम सर्वपापप्रणाशनं ॥ विष्णुपादादिष्वर्च्यैर्दलुलस्याः संभृतं जलं ५ प्रोक्षणात्स्नानमाप्नोति ध्यानात्स्नानं विशिष्यते ॥ सच कर्मस्वनर्हः स्यात् ॥ अर्चयेत् देवा च न
दिषु ॥ जपेत्संख्यातथा वेदांसो धीयीत यथाविधि १ स्नात्वा पुनर्दं ददाकुर्यात् ॥ दत्त्वा चैव तु सस्मना देवानभ्यर्च्य गंधेन सर्वपापानुत्तये १ जलेन तिलकं कु
र्याज्जलांतः कर्मसिद्धये ॥ न कदाचिद्दत्तं कुर्यात् १ ललाटे हृदये नाभौ गलांसे बाहुसंधिषु ॥ पृष्ठदेशे शिरस्येव स्थानेषु धारयेत् १ म
ध्यमा नाभिकां गुच्छे रनुलोमविलोमता ॥ अतिस्वल्पमेना युष्यमतिदीर्घं तपः क्षयः ॥ नेत्रयुग्ममभागेन त्रिपुंड्रं धारयेद्दुधः १ मध्यं गुल्लिजयेत्तैलं वस्त्रे
ण कुरस्य च ॥ त्रिपुंड्रं धारयेद्दिहान्सर्वकल्मषनाशनं १ अष्टोत्तरशतं नित्यमष्टाविंशतिरेव वा ॥ विधिना दशकं वापि त्रिकालेषु जपेद्दुधः १ सूतके मृतके कुर्या
त्पाणायाममंत्रकं ॥ तथा भोजनं मंत्रं स्तुतमनसोच्चार्य मार्जयेत् १ गायत्रीं सम्यगुच्चार्य सूर्यायार्घ्यं निवेदयेत् ॥ मार्जनं तु न वा कार्य उपस्थानं न चैव हि २ अ
त्र गायत्री दशकं कार्यं ॥ तथा चाश्वलायनः ॥ आपनश्चाशुचिः कालेतिष्ठन् पिबेद्दशति ॥ ॥ जलाभावे महामौर्गवं धनं त्वं शतं चावपि ३ उभयोः
संध्ययोः काले रजसावर्घ्यमुत्सृजेदित्यनिस्मृतौ १ पिप्पलादिसमुत्पन्ने कृत्ये लोकाभयं करे ॥ आहारार्थं मया दत्तं पिंडं बालुकजंतव १ ॥ ॥

११

कार्पासमेकरात्रं स्याद्द्वलं दशरात्रकं ॥ स्वर्गजं च त्रिशं स्यादा विकंतु सदा शुचि १ अथ चतुर्विंशतिरायुधानि ॥ केविगोवां रापुद्रुपे प्रजाः कुरु ममात्रिणाः ॥ वाधो न हस्त
निश्रीपाः शास्त्रगेविगोपे चैव १ एकाहं समतिक्रम्य संध्यावदनकर्म च ॥ अहोरात्रोपितो भूत्वा गायत्र्याश्चायुतं जपेत् १ द्विरात्रे द्विगुणं प्रोक्तं त्रिरात्रे त्रिगुणं स्मृतं ॥ त्रिरात्रात्पर
तश्चेत्याह ॥ दृष्टव्यं न संशयः २ रात्रौ न गेन पक्षौ भेदो गार्तक्षयस्ततः ॥ संध्यावदनं विष्णोर्वा तर्जनीं दोषाय कदाचन ३ यदिसंध्यामनुप्राप्ते आलस्यादि निवर्तते ॥ सूर्योदयाभवे
वडलं कलमेवाभुयात् ५ यश्चासौ गायत्र्यं तां दद्याद्भूमिं सकाननां ॥ तस्मादप्यधिकं तस्य सकृदुद्भवाद्भवेत् १ रुद्राध्यायजपः काश्यापराथयः करिष्यति ॥ सर्वे दराशि
पूर्णोपि पिशाचो भवति भ्रुवं २ शशिरमपि देयं स्यात्कदाचिद्युनलोभतः ॥ न फलं देयमन्यस्मै रुद्राध्यायजपार्जितं ३ यः प्रयत्नं तिसृदात्मा परस्मै धनलोभतः ॥ अनंतफलं पुण्यं
रुद्राध्यायजपार्जितं ४ गोमूत्रं गोमयं क्षीरं दधिसर्विथ्याक्रमं ॥ पयोदधिघृतं चैव शर्करामधसंयुतं १ पंचामृतमिति रव्यातं भाहितं तु न यो विदुः ॥ १ कृष्णं मांसी हरिदं हस्तुरा
शैलेयचंदनं ॥ वचां च पाकमुस्ता च सर्वेष्व्यो दश स्मृताः १ गजाश्च रथवल्मीकसंगमाद्दृगो कुलात् ॥ मृदमानीय कुंभेषु प्रक्षिपेच्च तुरा तथा १ दध्यलाभे पयो ग्राह्यं यध्वलाभे तथा
गुडः ॥ घृते प्रतिनिधिः कायोपयो वा दधि वा नृप १ आज्यहोमेषु सर्वेषु गव्यमेव भवेत्ततः ॥ तदभावे महिष्यास्ततः दभावे तु आबिकं १ तदभावे तु तैलं स्यात्तदभावे तथा तिलं ॥ तदभावे तु कौ
तुभंतदभावे तु सर्वपं २ होमद्रव्यप्रमाणानि वक्ष्यंते तु यथाक्रमं ॥ कर्षप्रमाणमाज्यं स्यान्मृदः ५ क्षीरं च तत्समं १ तंडुलानां शुक्तिमात्रं पायसं प्रसृतेः समं ॥ कर्षमात्राणि भक्ष्याणि लाजा
शुक्तिमिता मताः २ अन्नं ग्राससमं ग्राह्यं शाकं ग्रासार्धमात्रकं ॥ मूलानां तु त्रिभागं स्यात्कंदानां मष्टमोशकः ३ रुक्षः पर्वप्रमाणं स्यादंगुलिद्वितयं तथा ॥ पादशमात्रं समिधो व्रीहयश्चां
जलीसमाः ४ तिलसक्तुकणादीनां मृगीमुद्राप्रमाणतः ॥ पत्रपुष्पफलादीनां प्रमाणा कुतिरिष्यते ५ मूलं दद्यान्मनुष्याणां देवं दद्यात्तद्वतः ॥ पितृणां पार्श्वतागेन पंचं पुष्पं फलं त
था १ नापितस्कंधवाही च शिल्पिकः कांस्यचाटकः ॥ लोहकुंभकारी च षडेते उत मास्मृताः ॥ तेषां प्रतिग्रहो विप्रश्च ध्यते सूर्यरश्मिभिः १ आरामिको मणीकारो लेपकस्तंतुकारकः ॥
वैश्या च स्वर्णकारी च षडेते मध्यमाः स्मृताः ॥ तेषां प्रतिग्रहादिप्रसूचैलं स्नानमाचरेत् २ रजकश्चर्मकश्चैव न दोषुरुडेष च ॥ कैवर्तकश्च भिल्लश्च षडेते अंत्यजा स्मृताः ॥ तेषां
प्रतिग्रहादिप्रपुनः संस्कार उच्यते ३ ॥ उत मावज्जाहृजा क्रयं क्रीता च मध्यमा ॥ अधमाया चिता पूजा अनिता षाच निष्फला १ ॥ अथ आधुमध्यमं न मराजांतं तस्य निर्ण
यः ॥ उत रापोशनं पीला कुरुते वं मन्यारि ॥ तत्र स्नानेन शक्तिरस्य केषकर्म समाचरेत् १ अरुते पिंडदाने च पिता च वमते यदि ॥ पाकं कृत्वा पुनश्चाधुं कुर्यात्तत्र विधानतः ॥ ॥

५२

वितामहादिदेवानां ब्राह्मणो ब्रह्मतेयादिः सर्वभूतसमादायतेना नौजदुयादुही १ मणवेनादुतिचादावतेस्यादुः सुवः स्वरोः आदुतिजदुयाभ्रं जैस्ततः प्राणादिपंचकैः ४ दृष्टिशंखदु
तीभिर्बाहुना पिंडान्प्रहापयेत् पादप्रक्षालनादूर्ध्वं यावद्विंडं विसर्जनं तावद्वाहं विज्ञेनाशौचं न च स्तुतकं ५ इति सभाको मुद्रा कृत रचनाभिः ३ इति आधे कतुर्दशैर्वि
श्वेदेवौ मकीर्तितौ नांदीमुखे सत्यवसू काम्ये च फेरिलोचनौ १ पुरुषं बभ्रुवांश्च पार्वणे समुदाहृतौ नैमित्तिके कामकालावेवं सर्वं वकीर्तयेत् २ अजीर्णे वमने शोके श्म
श्रु कर्मणि मेथने दुःस्वप्ने दुर्जनस्पर्शे स्नानमात्रेण शुध्यति १ रात्रेः पश्चिमयामस्य मुद्रा तौ पस्ततीयकः १ सज्जाल इति विज्ञेयो विहितः सप्रबोधनः १ कृत्वा मूत्रपुरीषं वा यस्मिन्
बोदकं भवेत् स्नात्वा लब्धोदकं पश्चात्स चैल स्तुतिं श्रुयति १ अधोवायुसमुत्सर्गे आक्रंदे कोपसंभवे मार्जारे मूषकस्पर्शे महासेन तं भाषणे निमित्तेष्वेव पुंसर्वं पुं कर्म कुर्वन्नुप
स्पृशेत् १ दंतलग्ने फले मूले मुक्ते स्नेहावशिष्टे कं तां मूले चैकदंडे च नो छिष्टे भवति द्विजः १ कुशाकास्तथा दूर्वाय बाघीहय एव च बल्यमाः पुंडरीकाणि सप्तधा बहिर्के ध्यते १
अन्यान्यपि पवित्राणि कुशादूर्वा मयानि च हेमात्मक पवित्रस्य कलां नार्हति षोडशीं १ अग्रे स्तुलो भवेन्नारी मूले स्तुलो न पुंसकः १ मूलमग्रसमं वापि पुंसदर्भाः प्रकीर्तिताः ३ विवा
हे पुंसदर्भाश्च स्त्रीदर्भाः पुंसकर्मणि शेषं न पुंसकं ज्ञेयं त्रिविधं धर्मलक्षणं ४ स्नानांगतर्पणं द्वौ हस्तौ युग्मतः कृत्वा पूरयेदुदकांजलिं गोशृंगमात्रमुद्रा जलमध्यजलांक्षि
पेत् १ परस्य शोणितस्पर्शेरेतो विष्णुजस्तथा चतुर्णामपि वर्णानां द्वात्रिंशन्मृत्तिका स्मृता १ उत्तरीयं योगपटं तज्जं न्यारजतं तथा नजी वसितकैर्धीयं चोवा विद्यते यद् १
अस्मिन् विज्ञेयं चैव मंत्रवत्स्नानमिष्यते तूष्णीमेवा हि शुद्धस्य स्त्रीणां च कुरु नंदन १ अल्पत्वाद्योमकालस्य बद्धत्वात् स्नानकर्मणः १ प्रातः संसेपतः स्नानं होमलोपो विगृहीतः १
दिवा कीर्त्यं मुद्रां च पातितं स्तुतिकां तथा शवंतं स्तुष्टिं चैव स्पृष्ट्वा स्नानेन श्रुयति १ दिवा कीर्त्यं श्राद्धालः १ चांडालादिस्पृष्टिं न मारभ्य तृतीयस्य सचैलं स्नानं चतुर्थस्य
त्वाचमनमात्रेण शुद्धिः १ पुत्तुसंवर्तने द्वयोरेव स्नानं कुर्यान्नैमित्तिकं स्नानं श्रुतिभिः काम्यमेव च नित्यं यादृच्छिकं चैव यथा रुचिस्तथा चरेत् १ साधपंगंधतैलं च यत्तैलं
पुष्पवासितं अन्यद्व्यं पुत्तुतैलं न दुष्टं तिकदा च न १ वृथा कृत्वा दकं स्नानं वृथा जाप्यं वैदिकं वृथा त्वं त्रिये दानं वृथा कृतं मसाक्षिकं १ कौशेयं कंबलं चैव जजि
नं पट्टमेव च दारुजं बालपत्रं च आसनं परिकल्पयेत् १ क वस्त्रेणाच्छाद्य तु करदक्षिणयः सदा जपेत् तस्य तत्सफलं जायते धीनमफलं स्मृतं १ उत्तमं मानं संजायते २

पारं मध्यमं विदुः १ अधमं राविकं प्रादुः सर्वमंत्रेषु वैद्विजाः १ गच्छतास्तिष्ठतो वापि स्वेच्छया कर्म कुर्वतः १ अशुचिर्वा विना संख्यां तत्सर्वं निष्फलं भवेत् ३ असमसंतुष्टं पसोर्होतव्यं नार्ह
गादिनाः ह्यो रप्यसमस्तं भवेत् कृतमनर्थकं १ एकतरसं निधानं लनुकल्पः १ वेदस्वीकरणं पूर्वं विचारो १ यत्संनं जपः १ तद्दानं चैव शिष्येभ्यो वेदाभ्यासो द्विपंचधा १ श्रोतं कर्मन चैव कृतः
कर्तुं स्मार्तिसमाचरेत् तत्राप्यशक्तः करणे सदा चारं लभेद्दुः १ सदाचारः स्नानसंध्यादिः अशक्तः द्रव्याभावात् ब्रह्माकृत युगे देवतायां भगवान् ३ इति १ द्वापारे भगवान् विष्णुः
कलौ देवो महेश्वरः १ प्रतिमापदयंत्राणां नित्यं स्नानं न कारयेत् कारयेत् सर्वदिक्सेयं धामल निवारणं १ मातापितापुत्रकर्म्याया पुत्रोदासीतथैव च १ अंभ्यागतो तिथिश्चाग्निः पो
ष्यवर्ग उदाहृतः १ पोष्यवर्गार्थं सिध्यर्थं धनमिच्छेत्तु धिमात्रं न्यायोपार्जितं वित्तेन कर्तव्यं तु सदा द्विज २ कुसलकुंभी धान्योवाया हि को भस्तनो विवा जीवेद्वापि शिलो छेदने
यानेपपरस्परः ३ पणानु कर्मणां विप्रजीणि कर्माणि जीविका ४ याजनाध्यापने चैव विशुद्धाच्च प्रतिग्रहात् ४ राजप्रतिग्रहो धोरोम धास्वादो विषोपमः १ पुत्रमां सवर्भोजुं न च
राजप्रतिग्रहः ५ एतच्चोक्तं अवतिराजविषयं याज्ञवल्क्यः न राजः प्रतिग्रहं ह्यौ या लुब्धस्योक्तं स्त्रवतिनः ५ २५ चीनामश्वचीनां च संक्षिपातो यथा भसां स मुदे समतायाति
तद्द्विजधनाभंगमः ७ यथा नौ संस्थितं सर्वं शक्तिमायातिकां च नं एवं प्रतिग्रहः सर्वं शुचितां यांति राजानि ८ न कुर्यात्कृषिवाणिज्यं सेवा वृत्तिं तथैव च ब्राह्मण्याधीयते ते
न तस्मात्तानि विवर्जयेत् ९ वृद्धो यमातापितरौ साध्वीभार्या शिशुः सुतः अप्यकार्यं शतं कृत्वा भर्तव्यामनुरब्रवीत् १० अकार्यं शतं मया जयजनादि ० सीदंश्चेत्प्रतिग्रहं हि वा
द्वाह्मणेभ्यस्तथानपः ततोपि वैश्ये शूद्रेभ्यः शंखं स्ववचनं यथा १ अयोचिता दत्ते प्राप्य मपि दुष्कृतकर्मणाः अन्यत्र कुलदण्डपति तेभ्यस्तथा द्विषः १ कुशाः शाकं पयो मत्स्याः
पुष्पं गंधदधि क्षितिः १ मां संशय्या स नंधानाः प्रत्याख्येयं न वारिचेत् १ ब्रह्मचरियतिश्चैव विद्याथ इगुरुषोषकः १ अश्वगः क्षीणवृत्तिश्चैव षडेते भिक्षकाः स्मृताः १ गृहा
राक्षिरा हाशे भिक्षानेव प्रतिग्रहः १ अवधूता च पूतान्यसोमपानं दिनोदने १ पयो मूल फले वापि पंचयज्ञां समाचरेत् अकृत्वा पंचयज्ञां स्तुत्वा चाप्यं १ २ प
वा संगुतो यस्य गृहे कर्तुं न विद्यते पंचोनां महता मेवां सयज्ञैः सह गच्छतिः १ संबधनाम गोत्रेण स्वध्यातेन न मोतत वस्वादिरूपं निर्दिश्य तर्पयेत् तत्पूर्वकं १ अश्व
नौ हृदये सूर्ये रश्मिं प्रतिमास्तु च बद्धस्वतेषु हरेः सम्यग्गच्छेन्नमानभिः स्मृतं १ हेमाद्रौ ब्राह्मणे वा सुदेवस्तु नृपैः संकर्षणस्तथा प्रक्षमः पूजयेद्दशैवाजानि
रुधस्तु रश्मिः १ पंचयज्ञो वा सुदेवः पट्टिः प्रक्षमकः स्मृतः १ संकर्षणः सप्तचक्राणि धृष्टेकादश स्मृतः १ चत्वारो ब्राह्मणोः पूज्यास्त्रयो राजन्यजातिभिः १ वैश्येर्द्वा वैव

५४

संख्येयैतथैकः शरद्व्यातिभिः २ पात्रेः ब्राह्मणसत्रवैश्यानां च याणां सुनिस्तमः अधिकारः स्मृतः षड्विः शालग्रामशिलार्चने ४ दीक्षाभुक्तैस्तथाशरदैर्मद्यपानविवर्जितैः कर्तव्यं ब्राह्मणद्वारा शालग्रामशिलार्चनं ५ अतिथिः १५ योनदानं नृयज्ञः सतु पंचमः अशक्तविषयः कर्मपुराणे हंतकारमथाग्रं वा निष्ठां वा शाक्तो हि जः ॥ दद्यादतिथये नित्यं बुध्यत परमेष्ठिनं १ भिक्षालक्षणं ग्रासमात्रं भवेद्दिक्षा अग्रं ग्रासचतुष्टयं अग्रं चतुर्गुणीकृत्य हंतकारो भिधीयते १ ममित्रमतिथिं कुर्यान्नैव ग्रामनिवासिनः अज्ञातकुलनाम्नान्तकाले सतु प्रसूते ३ अज्ञांश्चतुर्पयेत्सर्वाननाथांश्चतुर्पस्विनः ॥ पाक्षिणश्चैव चांडालाश्चतितान् कृमिकीटकान् ४ भुक्तवत्कतुविप्रेषु स्वेपु भृत्येषु चैव हि भुंजीयात्ततः पश्चादवशिष्टं तुष्टपत्नी ५ पलाशपत्रपत्रेषु गृहीभुक्ते दवं चरेत् वल्लीपलाशइति स्मृत्यर्थसारे ब्रह्मचारियतीनां च चांडायणफललभेत् ॥ तांडुलाभ्यंजनं चैव कांस्यपात्रे च भोजनं यतिश्च ब्रह्मचारी च विधवा च विवर्जयेत् १ सायं प्रातर्दिजातीनामशनं शुति चोतिदितं नांतरा भोजनं कुर्यादग्निहोत्रसमो विधिः १ ग्रासशेषं न चाभ्यासीत शेषं न पिबेन्न च शाकमूलफलेक्षणं दंतलेदैनं सक्षयेत् १ उष्ट्रत्वाद्ये महस्तेन यतो यं विवर्ते नरः १ सुरापानेन तत्तुल्यं मनुराहमजापतिः १ अग्रासनोपविष्टस्तु यो भुंक्ते प्रथमं दिजः ॥ बहूनां पश्यतां सोऽज्ञः पंक्तेर्दुरतिकिल्बिषं १ एकपंक्तपविष्टानां विमाणां सह भोजने यद्येकोपित्यजेत्यात्र नाभ्यासुरितरेष्वनु १ एकपंक्तपविष्टानां दुष्टतयदुरात्मनो सर्वेषां तत्संतावद्यावत्किर्न भिद्यते १ अग्निना भस्मना चैव स्तंभेन सलिलेन वा हारेणेव च मार्गेण पंक्तिभेदो भवेत्स्मृतः १ आचारोऽथ शुचिस्तावद्यावत्प्रातर्भुत् १ उष्ट्रतेप्यशुचिस्तावद्यवत्प्रातर्भुत् १ अमवाहोदकस्नानं विप्रपादाभिषेचनं आदि स्याभिमुखः कुर्यात्संध्यावदनमेव च १ शुद्धिके समतिक्रान्ते पितरो देवतैः सह निःश्वस्य प्रतिगच्छति शापं दत्ता सुरारुपां १ संकल्पं सक्तपठनं मर्जनं चाधमर्षणं देवादितपणं चैव पंचांगस्नानमाचरेत् १ एवंगृहे पंचविवर्जयेत् अथ हविष्यान्नं हैमतिकं सितान्ति वाराकेणे भंधान्यमुद्रास्तिलायवाः ॥ कालाय कंठुनी वारा वास्तु कंठिलिमोचका षष्ठीकाः कालशाकं च मूलकं केसुकैतत् लवणं सैधवसामुदे गये च दधिसर्पिणी पयोमुद्यतसां च पनसां हरीतकी तिंतिणी जीरकं चैव नागदं कं गेपिप्ली कदली लवली धात्री फलान्यगुडमैसवं अतैलपक्कं सुनयो हविष्यान्नं च सते इति ॥ मुंडनं मेघनं तीर्थं आधुनकमेतवाहन आमाससाप्तमास ध्वनं कुर्यादुर्भिषीपतिः १ स्त्रीशेषं आधुशेषं च शरदशेषं तथैव च विधवा पुष्परीशेषं भुक्ता चांडायणं चरेत् १ यस्य देशे यदाचारः पारंपर्यागतः कर्मात् श्रुतिस्मृतिविरुद्धोपि स चादौ स उच्यते १ राजपत्नी गुरोः पत्नी भ्रातृपत्नी तथैव च पत्नी माता स्वमाता पंचैतामातरः स्मृताः १

४

पुष्पं चोर्ध्वमुखं दद्यात्पंचदद्यात्तुष्टतः ॥ फलंतु सक्कखंदद्याद्यथोयं न निवेदेयेत् १ पत्रं वा यदि वा पुष्पं फलं नेष्टं त्वधोमुखं दूर्वाः स्वाभिमुखवायाः स्वर्बिल्वपत्रं त्वधोमुखं २ फलंतु सक्कखंदद्यात्पंचदद्यात्तुष्टतः ॥ पुष्पं पूजनवेलायां यथोत्पन्नं निवेदेयेत् ३ नारदप्रतिष्ठापक उवाच ॥ रत्नो नास्ति क्षणो नास्ति नास्ति प्रार्थयितानरः तेन नारादनादीनां सती त्वमुपजायते १ चांडालीं च पचीं चैव शयारजस्थाय च कन्यका ऊट्टाया च सगोत्रेण वृषत्यः पंचकीर्तिताः १ यः करोत्येकत्रात्रेण वृषलीगमनं दिजः ॥ स भूक्तकजपनित्यं विविधैर्विशुध्यति २ तथापि लौकिकाचारं मनसापि न लंघयेत् तथा समयाचारिको धर्मो जातिदेशकुलोद्भवः ॥ ग्रामाचाराः परिग्राह्याः सर्वत्रैव योदितं १ धर्ममूलमाह याज्ञवल्क्यः श्रुतिस्मृतीस्तदाचारः स्वस्य च प्रियमात्मनः ॥ सम्यक् संकल्पजः कामो धर्ममूलमिदं स्मृतमिति पप्रपुराणे वदुतादिह शास्त्राणां धर्ममूलं श्रुतिस्मृती श्रुतिस्मृतिपुराणानां विरोधो यत्र दृश्यते श्रौतं तत्र प्रमाणं स्याद्बोधोर्ध्वे श्रुतिर्वरा श्रुतिर्ध्वं तु यत्र स्यात्तत्र धर्मो भोक्तृश्रुतौ श्रुतिर्ध्वं तु विषयः कल्पनीयः पृथक् पृथक् वेदप्रणिहितो धर्मो ह्यधर्मस्तद्विपर्ययः ॥ वेदानारायणः साक्षात्स्वयं भूरिति सुश्रुतः ॥ यो वैदिकमनादुक्तकर्मस्मात्ते विहासिकं ॥ मोहात्समाचरेद्दियो न स पुण्येन विप्यत इति धर्मलक्षणमाह शंखः देशकालउपायेन इयं आह्लासमन्वितं पात्रे प्रदीयते यत्तत्सकलं धर्मलक्षणमिति १ हेमोदो विष्णुधर्मोपि गंगास्नानं शिवो देवो विमपूजात्प्रवितनं ध्यानं नारायणस्य तत्सकलं धर्मलक्षणमिति कर्मकरणे दिडु नियमोक्तः कर्मप्रदीपे कात्यायनेन यज्जरीडु नियमो नास्ति जपहोमादिकर्मसु तिस्रः तत्र दिशो प्रोक्ता एंदी सोम्या पराजिता अपराजिता ईशानादिक इति आचारो के उक्तं अथ पंचायतनस्थापनं शंभौ मध्यगते ह शिवहरिदेवो हरेशंकर भास्ये नागस्तारवो हरगणेशां बिकास्थापिताः ॥ देव्यां विष्णुहरैकं दंतं वयोलेन बोदरे जे श्वरे नार्यः शंकरभागतो तिसुरवदाव्यस्तास्तु हानिमदः १ रविर्विनायकश्चंडी ईशो विष्णुश्च पंचमः ॥ अनुक्रमेण पूज्यंते युक्रमेण महद्भयं १ पुस्तकं चंदनं च कुंशं च तुलसीदलं चंटानादं शिलां ताम्रमृदां गंतीथमुच्यते ३ कुंदं मुकुंदं तुलसीमणे शैलं कनूरं बिल्वं तमरं तथा के ॥ भृंगादिहूर्वा जगदंबिकायां बज्रं शिवैकतकं शंखवारि १ पंचपंकपंचरात्रं स्याच्चिरात्तुलसीदलं त्रिदलं दशरात्रं चालुनः प्रक्षाल्य पूजयेत् २ देव्या एकोरको सप्तविष्टाश्चत्वार एव च गणत्रयं शिवं पंचनमस्काशनं नु कर्मात् १ गीतासहस्रनामैव स्तवराज

अनुस्मृतिः। गजेन्द्रमोक्षणं चैव पंचरत्नान्यनु कृमात् १ एकविंशतिपत्रीः मालती भृंगराजश्च विन्धवर्वास्तथैव च बहरी क्षत्रुनेचाथतुलसी च शमी तथा १ अपामा
 र्गश्च बहुती करवीराश्मपत्रकाः अर्कोर्जनो विष्णुकांतादाडिं बीचंदनं तथा २ मरुत्पत्रं सेदुरी च धात्र्यगस्तेकविंशतिः ॥ ॥ आध्रपंक्तौ तु भुंजाने ब्राह्मणो ब्राह्मणं स्पृ
 शेत् नृदं ननत्यजेद्रुक्ता गायत्र्या एशतं जपेत् १ अथ वसनं भुक्ता तु चूलकात्स्ववसनं तु कृतं यदि तत्र स्नानं न कर्तव्यं गंडूषैः शुद्धिरिष्यते १ चूलकांतु कुरु
 ते वसनं वद्विजोत्तमः १ तत्र स्नानं न कर्तव्यमिति बोधायनो ब्रवीत् २ १ महिकामाकृतो योगी धेनु रग्निर्महानदी पंथानो काधने धान्यं विप्रो रत्नं सदा शुचिः १ महिका वि
 प्रगो नारी नदी भूमिर्दुताशनः १ सार्जं शिशुदुर्भाश्च उर्णावातेन शुध्यति १ कर्पूरकं कोलल वंग पूगजाती फलं नागर रवंड पर्णः एलासमं चूर्णं खदीरसारं तांदूलमेतन्मु
 नयो वदंति १ मातुरिणपरिहारः महातरुस्तथा वापी रू पंरुत्वा च दीर्घिकाः एवं कृते मातुरिणान् कृत्वा भवति मानवः १ गौडदा विडजाती सारस्वताः पर्णकुडुना उत्कि
 लो मैथिलस्तथा गौडवश्चेति विख्याता पंचगौडाः प्रकीर्तिताः १ आंध्राः कार्णाटिकाश्चैव द्वाविडा गुर्जरास्तथा महाराष्ट्रेति विख्याता द्वाविडाः पंच कीर्तिताः २ दार्घ्यायुष्यं
 च वासोभिर्ज्ञानं पुस्तकदानतः १ अभदानेन संपत्तिं कीर्तिकन्याप्रदानतः १ कनकं कुलिशं नीलं पद्मरागं च मौक्तिकं एतानि पंचरत्नानि रत्नशालाश्च विदो विदुः १ अभोव
 सर्वरत्नानां होमः सर्वत्र योजयेत् १ अश्वत्थो दुर्वरं रूक्षं चूतन्ययोध पंचमाः पंचभंगा इति प्रोक्ताः सर्वकर्म सुशोभनाः १ पंचभंगाः पंचपल्लवाः १ सुवर्णं रजतं ताम्रमोरकं पित्तलकं
 दंतथैव च १ कौहं पुतथासीसं धातवः परिकीर्तिताः १ आभयश्यासनं वस्त्रं जाया पत्यं कर्मंडलुः १ आत्मना मात्मशुद्धिः स्यात्परेषामशुचिर्भवेत् १ पंचेनं पिंडदानं च प्रेतक
 र्म च सर्वथा न जीवसितकः कुर्यादुर्भिणीपतिरेव च १ गृहे हि गृह्यं नाच्यं गणेशं त्रितयं तथा १ त्रिचक्रं द्वारकायास्तशालग्रामत्रयं तथा १ शंखभास्करचंडीनां त्र
 यं नाच्यं कदाचन यस्त्विमं पूजयेन्नित्यमुद्देगं प्राप्नुयात् १ अग्निहोत्रं गृहं स्नेत्रं प्रियां दारां शिशुं तथा १ रिक्तपाणिस्तनो पश्येद्वा ज्ञानं देवतां गुरुं १ ह्युलं बलं यं प्रो
 क्तं ग्रंथिरेकां गुलंततः १ चतुरंगुलं मंत्रस्या त्ववित्रस्य तु लक्षणं १ अजिनं मृतशय्या च मेघी चोभयतो मुखीः कुरुक्षेत्रे प्रतियाह्वानभूयः पुरुषो भवेत् १ तिलधेनु
 गजो वापि प्रेतान् नमजिनं मणिः १ सुरभिः सूर्यमाना च घोराः सप्तप्रतिग्रहाः २ संध्यासूदं रवो हन्यपितु निशि पुनर्दक्षिणा स्योनिवीती कुर्यान्मृजारिशौ

पित्तलकं

चं बहिरथ सलिलात्तत्र लिंगे नृदेका पंचापा नेय हस्ते दशपुनरुभयोः सप्तचैव गृहस्ते द्वैरुण्याति क्रमात्तद्वति वनियतिषु स्यात्तदर्थं निशायां १ ॐ पूर्वाया हतिः साधणवयुतशिरा
 स्त्रिपदोकारपूर्वा प्राणायामस्तदा स्यात्सकल दुषितहास्त्रिंशं ध्यासु मध्ये पीत्याचापः पुनर्विलकपरिसकृदपः प्रक्षिपेत्संवत्सा ज्ञात्वा देवर्षिदेवास्ततिरथ सवितुः स्याद्दुस्येति
 सूक्तात् १ ब्रूहि धर्मं स्वरूपज्ञः सूलं सूक्ष्मं च विस्तरात् व्यासवाक्यावसाने च मुनिपुंगवः पराशरः १ धर्मं च विष्णु र्यं प्राह सूलं सूक्ष्मं च विस्तरात् १ ऋणु पुत्रप्रवक्ष्यामि ऋणवतु मु
 नयस्तथा २ कल्पे कल्पे स्योत्येत्या ब्रह्माविष्णुमहेश्वराः १ अतिस्मृतिसदाचाराः क्षीयंते अभवन्ति च २ न कश्चिद्देवकर्ता च वेदं स्मृत्वा चतुर्मुखः १ तथैव धर्मा स्मरति मुनूः कल्या
 तरेतरे ४ अन्ये कृतयुगे धर्माश्चेतायां ह्यपारे युगे अन्ये कलियुगे नृणां युगरूपानुसारतः ५ तपः परं कृतयुगे चैतायां ज्ञानमुच्यते ६ ह्यपरे यज्ञमेवाहुर्दानमेव कलौ युगे
 कृते तु मानवा धर्माश्चेतायां गौतमाः स्मृताः १ ह्यपारे शंखलिखिताः कलौ पाराशरस्मृताः ७ त्यजेद्देशं कृतयुगे चैतायां ग्राममुत्सृजेत् ८ ह्यपरे कुलमेकं तु कर्तारं तु कलौ युगे
 कृते सभाषणेनैव चैतायां स्पर्शनेन च ८ ह्यपरे चैकमासेन कलौ संवत्सरेण तु ९ अभिगम्य कृते दानं चैते चारूय दीयते १० ह्यपरे याचमानाय सेवया दीयते कलौ ११ अभिग
 म्योत्तमं दानमादूयैव तु मध्यमं अधर्मयाचमानाय सेवा दानं तु निष्फलं ११ जितो धर्मो यधर्मेण सत्यं चैवान्तेन च १२ जिताश्चैवैश्चराजानां स्त्रिभिश्च पुरुषाः कलौ
 सीदंति चाम्निहोत्राणि गुरुपूजाप्रणश्यति १३ कुमार्यश्च प्रसूयंते तस्मिन्कलियुगे सदा १३ कृते त्वस्तिगताः प्राणाः चैतायां सांसं स्विताः १४ ह्यपारे रुधिरं चैव कलौ त्वन्ना
 दिपुस्विताः १५ युगे युगे च ये धर्मास्तत्र तत्र तु ते हि नाः १५ युगे युगे तु सामर्थ्यं शेषं च मुनिभाषितं १५ चतुर्णामपि धर्माणां माचारो धर्मपालनं १५ आचारश्च एदेहानां
 भवेधर्मः परादुर्गवः १५ षट्कर्मसि रतो नित्यं देवतातिथिपूजकः १६ दूतशेषं तु भुंजाना ब्राह्मणानां वसीदति १७ संध्यास्नानं जपो होमः स्वाध्यायो देवपूजनं आतिथ्यं
 वैश्वदेवश्च षट्कर्मणि दिने दिने १८ इष्टो वायदि वा देव्यो मुखः पंडित एव च १९ संप्राप्तो वैष्णवे देवांते सोतिथिः स्वर्गसंक्रमः १९ दूराध्वो पगतश्चो तं वैष्णवे देवोपागतं अति
 र्थं तं विजानीयात् आतिथिः पूर्वमागतः २० अनित्यमागतो यस्मात्तस्मा आतिथिरुच्यते ॥ ॥ प्रथमे ह निचांडाली द्वितीये ब्रह्मपातिनी तृतीये रजकी प्रोक्ता चतुर्थे ह
 निशुध्यति १ स्पृष्ट्वा रजस्वलां मोहा द्वाह्मणीं ब्राह्मणः स्पृशेत् २ एकरात्रोपवासेन पंचगव्येन शुध्यति २ रजस्वला तु संस्पृष्टा शुनाश्च दूरेण वायसेः १ तावति शनि

५८

सहस्रस्मात्कांलेनशुध्यति ३ इतरशस्त्रिस्तथाभंगरोष्यसौवर्णभाजनं मणिपात्राणिशंखस्यपात्रंमक्षालयेज्जलेः १ पाषाणेनपुनर्पुष्पाशुभ्रिरेषाडदाहता मृदुदंडंरुहनाकुक्षि
 ईविणंमार्जनाकुक्षिः २ वेणुवल्कलचीराणिबस्त्रकार्पाससौमजाः ३ उर्णावेनपरानांचमोक्षणाकुक्षिप्रिष्यते ३ वेणुपस्कंरुपाणांशोणंचर्मफलानिच तृणकाष्ठानिज्ज
 निउदकाभ्यक्षणाकुक्षिः ४ तुलाकाचोषधान्यानिपुष्परक्तांबराणिच शोषयित्वाकृतापेनप्रासेणतुविधीयते ५ ॥ कृतेनिष्ठावनेजंभेदेतोष्ठिष्टेतयानते पतितानांच
 संभावेदक्षिणंअवणंस्पृशेत् १ अनिरापश्चवेदाश्चसोमसूर्यानिलास्तथा एतेसर्वेतुविमाणाकर्णोतिष्ठतिदक्षिणे २ मभासादीनितीथानिगंगाद्याःसरितस्तथा विप्रस्य
 दक्षिणेकर्णोसान्निध्यंमनुरब्रवीत् ३ । ब्राह्मणश्चेत्कृषिकुर्यान्नतदोषमवाप्नुयात् वृक्षांछित्तामहीभिलाहृत्वाचक्रमिकीटकान् कर्षकःखलयज्ञेनसर्वपापैःप्रमुच्यते १
 पाशकोमह्यघातीचव्याधः प्रासानिकस्तथा तदाताकर्षकश्चैवसर्वेतिममभागिनः २ कंडोपेपेणोचुल्याउदकेचैवमार्जने पंचसनाग्रहस्तस्यअहन्यहनिवर्तते १ वेभ
 देवंबलिंभिक्षांगोप्रासंतकारकं गृहस्तःप्रत्यहंकुर्यात्सनादोषैर्नलिप्यते २ योनदद्याद्विजातिभ्योराशिभूलमुपागतः । सचोरःसर्वपापिषोब्रह्मघ्नंतंविनिर्दिशेत् १ राजे
 रत्नाषट् विभागंदेवानांचैकविंशतिं विमाणांत्रिशतभागंसर्वपापैःप्रमुच्यते २ अन्नंब्रह्मरसोविलुभोक्तादेवोमहेश्वरः । एवंध्यात्वातुयोधुंतेअन्नदोषैर्नलिप्यते ॥ १॥
 अथकुलक्षणं कृद्धोदेभ्युतांदिनेस्वसातिस्तीर्थैर्कंसंख्यापूर्वयात्रायेजननैर्थिकीजिने २४ करमायाश्चगोरपणो कृष्णोडैर्हतिमर्कविप्रसुरभिस्तत्तैश्चरोद्याःभुतेः
 पाठोधान्यतिलकुतिर्दशशतंहोमश्चनिष्कार्पणं १ रवननालूरणादाहादभिवर्षणलेपनैर्नत गोभिराक्रमणात्कालादुभिः शुध्यतिस्तप्तधेतिथमः १ पितुर्गहेतुयाकन्या
 रजःपश्यत्यसंस्कृता साकन्यावृषवीज्ञेयातत्पतिवृषलीपतिरितिमनुः १ यज्ञोपवीतनष्टमायश्चितं यज्ञोपवीतनष्टं चेद्वायव्याष्टशतंकुनेत् प्राजापत्यंच
 घ्रायद्वागोदानमिहति १ दुःशीलोपिद्विजः पूज्योनतु शूद्रोजितेद्विजः । कःपरित्यज्यगंडुष्टंदुहेलीलवतीरवरी १ श्वचर्मणियथाक्षीरमपेयं ब्राह्मणादिभिः । तद्वद्वत्सु
 त्वाह्वानंभोतव्यंकदाचनेतिचतुर्विंशतिमते १ पंडितस्यापिशूद्रस्यशास्त्रज्ञानरतस्यच वचनंतस्यनग्राह्यं शुनोच्छिष्टं हविर्वया १ शूद्रोज्ञानाबलेपेनब्राह्मणान्मा
 पतेवदि समातिमरकंचोरंयावदाभूतसंपूर्व १ ॥ धर्मशास्त्ररथास्तुदावेदरवदुधरादिजाः । ५ कीडार्थमपियद्भुयुःसधर्म परमोमतः इतिपराशरमाधवीये १ ॥

माषचतुष्टयं

६

गोकुलेयत्तशालायांतिलतैलेक्षयंत्रके नमीमांस्यानिशौचानितथाबालातुरेष्वपि १ शतातपः ॥ अथकुंडप्रमाणं होमानुसारेण शताधैरशनिः स्यात्तपमिमितेः शनिविततं
 सहस्रहस्तः स्यादपुतहवनेहस्तयुगुलं चतुर्हस्तलक्षेप्रयुतहवनेषट्करमिमैः ककुपुभिर्वाकोटौनृपैकरमपिप्रादुरपरे १ अंगुलप्रमाणेन वेदोष्ठाणि २४ युगानयः २५ शशियु
 गा ४१ न्येष्टाध्यः ४८ स्त्रीषष्ठो ५३ षाक्षा ५८ वद्विस्त ६३ नगांकमिता ६७ नेत्रययो ७२ क्षस्त्रराः ७५ अंगुल्योथयवाः ख० मध्व० मिषवः ५२ वं० पंच ५५ दू ६ सागराः ० सप्ताभ्रं ० मुन
 यस्त्वमीनिगदितावेदस्त्रकेबाहवः २ कृतमुष्टिः करोरनिर्दरनिर्दकनिष्ठिकः ॥ ॥ अमावास्यांरवौश्चाक्षेयनंयस्तकारयेत् नवनीतंतुगोमांसंतत्तकरुधिरेतवेत् १ राज्ञोमह
 रपयंतंदिवाकर्माणि कारयेत् । अग्राहं चसौंदं ब्रह्मयज्ञं वर्जयेत् १ ज्योदशाहेभूतके जातकेकादशेहनि ग्रहणेतु द्वितीये द्विरजोदर्शो द्विपंचमे शुधिरिति शेषः १ अत्यतमलिना
 कायानवच्छिद्रसमन्विता त्ववलेवदि वाराग्रप्रातः स्नानेन शुध्यति १ सप्ताहंप्रातस्स्नाधीसंध्याहो नोदिनत्रयं द्वादशाहमनग्निः स्याद्विजः शूद्रतमाप्नुयात् १ ननोद्विगुणवस्तु
 स्यान्नग्नोर्ध्वपटस्तथा नग्नोमलिनवस्त्रः स्यान्नग्नः कोपीनकेवलः १ अजागोमहिषीचैव ब्राह्मणस्त्रीप्रसूयते नवोदकरवनं चैव दशरात्रेण शुध्यति १ ॥ सर्वग्रासेदिनान्येषो
 सर्वकार्येषु वर्जयेत् यद्दिनाद निजिभागोने अर्धग्रासे चतुर्दिनं १ चतुर्थीशेचिराजस्याद्रूणेचंद्रसूर्ययोः ॥ ॥ नित्येनैमित्तिकेकाय्येजपहामक्रियादिषु ॥ उपाकर्मणिचोत्स
 नेग्रहवेधोनविद्यते २ ॥ अनाश्रमीनतिष्ठेत्तदिनमेकमपिद्विजः । आश्रमेण विनातिष्ठत्यायश्चित्तीभवेद्विज इतिदक्षस्मृतेः १ अंगुष्ठपरीदारप्यवितरित्तियावदेवहि गृहेषुप्र
 तिमाः कार्या पूजा नार्थिहस्तारिभिः १ कांचनीराजतीताम्नी पार्थिवीशैलजातथा दाववालेख्यगाचेतिमूर्तिस्थानानिसप्तवै २ ॥ स्वरारवोपनिषद्गीताविछोर्नामसहस्रकं ॥
 श्रीरुद्रंमणवचैव नित्यमावर्तयेद्यतिः १ जनन्यांच भगिन्यांच दुहितायातथैवच कृपायांगमनंचैव विज्ञेयमतिपातकं १ असकृज्जलपानाच्च सकृतांबूलचर्वणात्
 उपवासः प्रणश्येत्तदिवास्वापाञ्चमैधुनात् १ मक्षिकासंतताधारास्त्रीमुखं वेदविंदवः । सोमपानमिक्षुदंडं नोच्छिष्टं मनुरब्रवीत् १ पुत्रजन्मनिषलेच तथासंक्रमणेरवेः । रा
 होश्चदर्शने स्नानं प्रशस्तं नान्यथानिशि १ सर्वेषुधर्मकार्येषु बलीदक्षिणास्तथा विप्रयादक्षालनेतु अभिषेकेतु वामतः १ मातनिहामहाव्याधिः पित्तनिहाविशाचता
 देवानंदारिद्रसर्वनिंदाकुलक्षयः १ कृतोपतनजंभास्तृणामांयुः प्रहीयते परेणतत्रकृतं व्यंजीवोतिष्ठां गुलिध्वनिः १ अश्वत्थसागरीसेव्योनस्पृष्टव्यो कदाचन
 अश्वत्थमंदवारितुसागरं पर्वणिस्पृशेत् १ विनामंत्रं विनापर्वक्षरकर्म विना नरैः । कुशायेणापि देवेशेनस्पृष्टव्योमहोदधिः २ वृहोतीर्थंचसन्यस्तेतालेच पतितेसति

ध.
७

यथैवपितादद्यात्तेभ्योदद्यात्स्यं सुतः १ उद्यापनेक्षयेचांतेउत्पातेशांतिकर्मणि. नांदीआध्वंनकुर्वीतकुर्वीतस्वस्तिवाचनं १ विवाहेचवृषोत्सर्गेशालायांवास्तूपूजने. व्रतबंधेचमोक्षेचनपूर्णाहुतिरिष्यते १ इतिनारायणभट्टीकारवचनानि. कोधात्पमादालोभाद्वाव्रतभंगोपवेद्यदि. दिनत्रयंनसंजीतमुडनंशिरसोयथा १ मसूरमाषिषंस्त्यफलेजंजीरमाषिषं. आमिषंशक्तिकोदूषणंआरनालंतथामिषं १ नक्तंहुविष्यान्नमनोदंनंवाफलंतथाक्षीरमथांबुजचाज्यं. यत्पंचगव्यंयदिवापिवायुः पशस्तमजोत्तरमुत्तरंच १ वृषंघंडंवृषंचैवसोमस्तत्रंपुनर्वृषं. घंडंचसोमस्तत्रंघंडंचपुनश्चंडंपुनर्वृषं १ पायश्चित्तमकुर्वाणाः पापेषुनिरतानराः अपश्चात्तापिनः कष्टान्निरयान्याविदारुणान् १ इतिपराशरः. प्रायश्चित्तविहीनानांमहापातकिनांनृणां. नरकांतेभवेज्जन्मचिद्रां कितशरीरिणां १ पापिनांपापगणमायः कुर्यात्सनराधमः ॥ अस्तिचेत्समतांयातिमिथ्याचेद्विगुणंभवेत् १ ॐ कारोच्चारणाधोमाळालग्रामशिलार्चनात्. ब्राह्मणीगमनाच्चैवशुद्धश्चांडालतांव्रजेत् १ अथबोडशोपचाराः. आवाहनासनंपाद्यमर्घ्यमाचमनीयकं. स्नानंवस्त्रोपवीतंचगंधपुष्पंचधूपकं. दीपनैवेद्यतांबूलंपदक्षिणविसर्जनं १ देवालयसमीपस्थान्देवसेवार्थमागतान्. चांडालान्पतितान्कूरान्स्पर्शास्पर्शोदुष्यति १ सप्तधान्यानि. व्रीहयोयवगोधूमभाषमुद्राप्रियंगवः. चणकैः सहसंमिश्रंसप्तधान्यमुदाहृतं १ मत्स्यपुराणे. केलाद्वयंत्रयंवापिद्वारशीपारणादिने। उषकालेद्वयंकुर्यात्पातमीध्याद्विकंतथा १ पंचपंचउषः कालः सप्तपंचारुणोदयः। अष्टपंचमवेत्पातःशेषःसर्वोदयस्थितः १ कार्पासंकदिनिर्मुक्तंकोशेयंभोजनात्परं. प्रक्षाल्यधारयेदेतदूर्णावातेनशुध्यति १ संकटेनुवाक्यसारेउक्तं. चोलप्रकरणे. अलाभेसूउद्धर्तस्यरजोदोषउपस्थिते ॥ अयंसंपूज्यविधिवत्ततोमंगलमाचरेत् १ ॥ रजोदोषेमाधवीये प्रारंभात्प्राग्वाहस्यमातायदिरजस्वला. निवृत्तिस्तस्य कर्तव्यासहस्रश्रुतिचोदनात् २ प्रारंभात्नांदीआध्वात्. मेधातिथिः ॥ चैलेचव्रतबंधेचविवाहयज्ञकर्मणि ॥ भायारिजस्वलायस्यपायस्तस्यनशोभनं ३ वधूवरान्यतमयोर्जननीचेदजस्वला ॥ तस्याः शक्रभेः परंकार्यमांगल्यंमनुरब्रवीत् ४ वधूमनुः. विवाहव्रतचूडासुमातायदिरजस्वला ॥ तदानमंगलंकार्यंशक्रभो कार्यंशक्रभेःशक्रभिः ५ गर्गः. यस्योद्वाहादिमांगल्येमातायदिरजस्वला। तदातनप्रकर्तव्यंआयुःक्षयकरमतः ६ नांदीआध्वोत्तरंरजोदोषेकपर्दकारिका